

KONOBARI

Ta dva mladića htjela su otići iz svojih kuća. Vjerojatno im je dozlogrdilo zanovijetanje njihovih roditelja...Daj ovo! Nemoj ono! A zamaralo ih je i njihovo neprekidno prisustvo ... Kad bi roditelji i šutjeli osjećali su ih u njihovom prostoru kako oslušuju... Ili bi naprosto živjeli - uvijek protiv njih. U čemu god bi mladići uživali – radili bi protiv njih... Dođe li im djevojka: šaputali bi protiv njih... Ako bi slušali muziku – slušali bi je protiv njih... Kad bi ugostili prijatelje – ugošćavali bi ih protiv njih; otimali im njihovu kuhinju; i ostavljali je u neredu...

Mladići su odrasli u istom prigradskom neboderu, vrata do vrata. Njihovo druženje po travnjacima protegnulo se i na školu: izučili su za konobare. Poslije mature se jedan zaposlio u svojoj struci; drugi je postao taksist. Sad su se spremali ući u dublju vrst zajedništva: zajedničko stanovanje; dapače, kućanstvo. I to u jednosobnom stanu, dobro, jednoipolsobnom; iako je u tu polovicu stao samo krevet. Bračni. Ili samački. I uz ovog stol. Za đaka. Ništa više. U tih pola sobe moglo se isključivo spavati. Ostatak života odvijao se u zajedničkoj prostoriji, podijeljenoj na blagovaonicu i dnevni boravak s krevetom. Uz blagovaonicu nalazila se čajna kuhinja s kosinama; i onih pola sobe je imala kosine; i zid na blagovaonici... Kupaonica sa zahodom bila je smještena u hodniku. Tu je čovjek konačno nalazio nešto privatnosti.

Jedan mladić je bio "plav", od kose do očiju(oči svijetlo plave, kosa svijetlo žuta), od trepavica do obrva. I sve se ostalo na njemu podrazumijevalo pod "plavo": mliječno bijela koža; skoro dječja glava oblikovana poput jajeta; s malo klempavim ušima...Ruke i noge: tanke kao u pileta. Bez mišića. I izraz lica bio je pomalo pileći; nemoćan; žalostan. Kao da je poručivao: "Nemam dosta snage!" Što se držanja tiče već je bio zgrbljen. Tako se drži netko tko nije ponio kišobran; a vani kiši...Kretao se tromo, pogrbljeno, na koštunjavim nogama. Bijelima. Bez dlaka. Koje je vukao...Da su mu noge koštunjave vidjelo se i kroz hlače...Da su bijele i bez dlaka zaključila sam po izgledu podlaktice. I po bradi: nije se trebao brijati.

Po pitanju rukovanja ponašao se ovako: ruku bi vam pružio kao da je na njemu odavno umrla; kad se rukuje - mora je vaditi iz groba. Potom bi je pustio ležati u vašoj ruci. Za to postoji fraza: "Kao komad dreka". Ne bi je povukao natrag, pustio bi je da padne; k njemu; uz nogu. Tu bi ruka ostala nemoćno visjeti, kao na ginjolu; kad se predstava završi...

Njegov životni suputnik bio je sušta suprotnost: crnput; nabit; dlakav kao satir. Gornju usnicu je ukrasio tankim crnim brkom. Kad bi mu pružili ruku gotovo bi je smrvio. Dok mu je prijatelj sjedio neživ poput lutke, na njemu je sve bilo u pokretu: usta; brk; obrazi; nevisoko čelo. Lice mu je predstavljalo neprekidni niz grimasa. Smijao bi se. Ili

«ORADA»

ZBIRKA PRIČA
AGM, Zagreb, 2001.

Marina Šur-Puhlovski

mrštio. Sitne oči - zovu ih i "svinjske"- uvučene, boje i oblika dozrele koščice u lubenici, odjednom bi narasle, zaokruglile se, zavrtjele poput špekula...Obojica su pušila, no iz ovog se dimilo: činilo se kao da mu dim izlazi kroz uši...Kratko je mogao sjediti; stalno je morao đipati...Odjednom bi skočio i stao juriti prostorijom, gore, dolje, "kao da ga netko goni"(još jedna fraza pristala uz tog mladića). Ispod odjeće vidjelo se kako mu se pomiču mišići...U njemu je i duh bio mišićav; nikad miran; vječno u nešto upregnut; točnije: vječno upregnut u novac; više od ičega zanimala ga je zarada.

Na pregovore su došli zajedno, mogla sam ih uspoređivati. Pripovijedao je "crni", "plavi" je donosio odluke. Crni se oduševljavao...Prava pitanja postavljao je plavi. Obojica su se odmah zagrijala za moj stan. Zato jer se ovaj nalazio u centru grada. U stogodišnjoj kući. I u vrtu! Zasađenim ružama...I lješnjacima...Kakva razlika od njihovih stanova u periferijskoj novogradnji...Taksist je vikao da je tu "odlično"! Htio je odmah ostati u stanu. Njegov splasnuti prijatelj samo se splasnuto smješкао i za njim se klonulo vukao; pregledavajući stan...No on je bio taj koji je pregledao račune, raspitao se o osnovnom, uočio detalje. Stan je bio namješten, ali bez sitnica: tu se tek trebalo zasnovati domaćinstvo. Police u kuhinji zjapile su prazne. I ladice. Donijela sam samo nešto posteljine.

Rekoše mi da im roditelji na selidbu gledaju "skeptično". Misle da im je to "preskupo". "Kod kuće je život jeftiniji".

- U pravu su - složila sam se. - Stanarina je visoka. A plaćate i režije. Kod njih ste vjerojatno živjeli badava.

Ja sam plaćao telefon - rekao je bljedunjavi.

Od ovog mjesta nadalje njega ću zvati Pinokio.

- Novac nije problem! - isprsi se drugi.

Njega ću odsada nazivati Satirom.

- Toga barem imamo!

Tako dakle! Sjetila sam se svog Turčina...Nastavila sam ih odgovarati od stana...

Meni je problem! - ustvrdila sam. - Zato jer ga nemam.

A vi možda mislite da imate što nemate. Prespavajte!

Poslušajte roditelje. Već sam čula kako "novac nije problem". Taj koji je to rekao završio je u ropstvu.

Vi se šalite...- smijuljili su se.

Bila sam im simpatična. I oni meni; "do izvjesnih granica"(kako kaže fraza).

Uopće se ne šalim! - nastojala sam ih odgovoriti.

- Život je pun zamki.

Ja i moj prijatelj već smo donijeli odluku - reče Satir obgrlivši Pinokia oko ramena. Uzimamo stan. Sutra ćemo useliti.

- Nema televizora - otkrio je iznenada. - Nije važno! - ustvrdio je.

Donijeti ću svoj. Vi bi nam mogli nabaviti video.

- Ne bi li još malo razmislili? -I dalje sam bila oprezna.

Mi smo već unutra! - reče Satir nasmijano. - Nije li

tako kompa? - obratio se Pinokiu.

Ovaj se savijao pod njegovom težinom.

Tako je kompa! - rekao je. Pri tom se smiješio svojim

«ORADA»

ZBIRKA PRIČA
AGM, Zagreb, 2001.

Marina Šur-Puhlovski

beskrvnim ustima.

Neka vam bude!, razmišljala sam. I znala da neće dugo...Ta vrst zajednice nije mogla potrajati. Nisam se, međutim, ni previše brinula. Ma što se dogodilo, razmišljala sam, s njima ću izaći na kraj. Tek su se počeli kvariti...Još su bili djeca.

Za dva dana useliše se bučno i radosno, kao da su se došli igrati kućanstva. Samo što su sada u zamišljenoj kući i ostali. Dovedi su i svoje djevojke - frizerku i manikirku - koje su pod njihovom komandom vrijedno radile po stanu. Izvana, poslom je upravljao Satir. No pravi domaćin ipak je bio Pinokio. Kao konobar u nekom klubu dovukao je hrpu "inventara"; šalica; tanjura; pribora za jelo; stolnjaka; neke stvari su nosile monogram svog kluba...Na kredit je kupio vrijedan lonac od čelika, nehrđajućeg, s poklopcem gore i dvostrukim dnom dolje...Pa set kvalitetnih noževa. Da ime s čime "rezati pečenke". Donio je i neke knjige - sve od istog izdavača; valjda mu je netko kod ovoga radio...Dovukao je i hrpu raznobojnih tkanina, nedokučive mi namijene; pregrube za šivanje odjeće; preslabe za presvlake...Ta je roba završila na dnu ormara.

Djevojke su izabrali prema svojim odrazima u zrcalu. Plavi, Pinokio, imao je djevojku svjetlokosu, bljedunjavu, tihu, beživotnu poput njega. To je bila manikirka. Satir je doveo živahnu, tamnokosu frizerku, uvijek nasmijanu, brbljavu, stalno u pokretu. Kako sam vidjela - došavši im donijeti video, te zbog nekih radova u kupaonici i kuhinjici - prvih mjeseci isključivo su se gostili. Oni su kuhali. Djevojke su prale suđe. Miris pečenke osjećao se sve do veže u razizemlju....Pili su pivo ili vino, slušali domaću glazbu: zabavnu ili narodnu. Na videu su gledali smo jedan film "Tko pjeva zlo ne misli", i uvijek mu se iznova smijali. Sami su se javljali da mi plate stanarinu; nisam ih morala zivkati...Uz stanarinu su prilagali dokaze plaćenih režija. Već sam povjerovala kako sam se u njima prevarila. Onda su se stvari promijenile...

Stanarine počеше kasniti. Koji put bi donijeli pola dogovorene svote. Pričekajte nas! - molili su. Zapravo: molio je Pinokio; jer Satira više nisam zaticala u stanu. Po podu se vukla prašina...Prozori su se maglili...Nisam mogla ne vidjeti da im stan postaje teretom. Ipak me Pinokio uvjeravao kakao ga "misle zadržati". Malo smo u krizi - smješkao se.

Privremeno došla sam do drugih izvora prihoda. Mogla sam ih pričekati...Pravdala sam ih time da "na kraju uvijek plate". Ni sama ne znam zašto im nisam otkazala. Možda zato jer se Pinokio držao predam mnoom poput krivca: bio je jadan, skrušen, preslab za taj život! Sažalila bih se na tu mlitavost; slabost; bespomoćnost...Odlazeći ga posjetiti bila bih odlučna: pitat ću ga što je s režijama! Međutim, kad bih vidjela one umorne udove, beznadni pogled, pomirenost sa sudbinom, nisam imala srca na njega navaljivati s pitanjima. Nije li izgledao kao da će se svaki čas srušiti? Prema Satiru ne bih imala toliko obzira! Možda prema njemu ne bih uopće imala obzira! Da li me je izbjegavao vidjeti? U sobi

«ORADA»

ZBIRKA PRIČA
AGM, Zagreb, 2001.

Marina Šur-Puhlovski

se i dalje nalazio njegov televizor...Nije, dakle, odselio. Možda znaju kako Pinokio djeluje na ljude, možda su mi ga namjestili?, razmišljala sam. U takvim su nagađanjima prolazili mjeseci...

Jednom stanarina zakasni dva mjeseca. Nitko me nije zvao. Nitko se nije javljao. Iako nevoljko, morala sam otići do stana. Za svaki slučaj sa sobom sam povela Adama. Njegovi su roditelji nekad držali podstanare i imali s ovima svakojaka čudesna iskustva. Recimo: jedan im je student noću pobjegao kroz prozor...U stara vremena u Zagrebu takve su zvali "miklavci". Platili bi jednu, najviše dvije stanarine. S trećom bi zakasnili: mjesec ili dva. Kad bi konačno s gazdom dogovorili dan naplate, noć pred taj dan jednostavno bi "odmiklali". (U Americi uzimaju "prvu i zadnju stanarinu". Ta mjera predostrožnosti kod nas ne uspijeva. Suviše smo mekani. "Imamo srca", kako kaže fraza).

Na prvi pogled moji podstanari nisu "odmiklali", barem ne obojica. Otišao je Satir - odnijevši sa sobom televizor. U ormaru je bilo nešto Pinokieve garderobe; dvoje hlače, par košulja, jedna vesta i kravata. Bili su tu i stolnjaci, pa oni neshvatljivi materijali...

- Tu nitko ne živi! - ustvrdio je ipak Adam. - To je ostavljeno da bi ti zamazali oči!

Odjurila sam u kuhinjicu, bjesomučno stala tražiti...Slavodobitno sam mu pokazala set skupocjenih noževa. I skupi lonac kupljen na kredit! Pinokio ne bi nikad otišao bez tih stvari - rekla sam. -

Stalno je spominjao koliko ga je to koštalo!

Prijatelj mi je sažaljivo skrenuo pažnju na štednjak s ostacima hrane u tavi od teflona: prekrivao ih je debeli, ljigavi sloj plijesni...

Osim toga, po štednjaku je nešto iscurilo, smeđe, stvrdnuto, nalik raspuknutoj zemlji...

Oni su ti "odmiklali"? - smijao se Adam.

Što je tu smiješno? - ljutila sam se. - Mjesecima -

podsjetih ga - nisu plaćali režije. Duguju mi dvije stanarine. Čak i treću - jer mi nisu otkazali...

To možeš zaboraviti!

To ćemo još vidjeti!

Od bijesa sam škrgutala zubima.

Sjetila sam se Pinokijevog izmotavanja, slabosti...Bolnih pogleda kao u jadnog, pregaženog mačeta! Mlohavih udova bez oslonca, kao u ginjola...

Iz ovih stopa idem u njegov klub! - rekoh ratoborno.

Otišli smo do automobila. Bio je mjesec studeni sa svojom tmurnom vlagom. Kud god bi čovjek pogledao grad je bio siv. Sive bijahu trotoari i pločnici. Pročelja kuća. Ravna ploha neba...Lica prolaznika na ulici također su bila siva; zimska; nezdrava. Zrak je bio ispunjen sitnom, nevidljivom kišicom; bockavom; nesnosnom. Bujna kiša može te smočiti do kože. Ova, bez snage uvlači ti se u kosti...U narav. Po takvom vremenu raspoloženje mi je loše. Mrzovoljna sam. Svadljiva. Sjećam se svih zamjerki. Pinokio je izgubio moje sažaljenje. Bio je poražen unaprijed.

«ORADA»

ZBIRKA PRIČA
AGM, Zagreb, 2001.

Marina Šur-Puhlovski

Našli smo ga za šankom, u njegovom tmurnom klubu, sivom, otrcanom, poput grada u mjesecu studenom. Sve je bilo puno izguljenog, sivog pliša, tu i tamo pregorjelog; usmrđenog od duhana. U klubu, osim Pinokia, nije bilo nikog. On je za šankom ispirao čaše; lijeno; odsutno. Pogledao nas je bez ikakve mimike na licu, ipak ne poput slijepca: gledao nas je isključivo očima. U njima se sabralo sve što ga je čekalo, prvenstveno svijest da se nema gdje sakriti. Mora se s nama suočiti.

Približio nam se s upravo neshvatljivom sporošću, čak i za njega. Ramena mu je pritiskao nevidljivi, strašni teret. Noge je vukao poput okovanog robijaša; kad za sobom tegli kuglu...Ruke su mu visjele ravno niz noge kao u majmuna, lagano se klatale...Kad je došao do našeg stola duboko je uzdahnuo.

"Kao da su mu potonule sve lađe", rekao je Adam. Kad je razgovor bio završen.

Novac za režije dobila sam nakon petnaest uzastopnih posjeta. Nismo mu prijekali. Nismo se s njim svađali. Ali posjećivali smo ga redovito. Prilazio bi nam sa svojom nevidljivom robijaškom kuglom, nevidljivom vrećom na leđima...Svaki put bi, prišavši nam, duboko uzdahnuo.

Imaš novac?

Nemam.

Dobro, onda ga nabavi!

Ovo je postalo neka vrst obreda. Izvlačio se na Satira, koji mu je "bio dužan".

Doći ćemo opet - rekli bi i ostali sjediti. Sat ili dva. Ne znam kad je shvatio da nećemo nikad odustati. Za to vrijeme smo Satira vidjeli samo jednom...Prošao je salom čvrstim, vojničkim korakom, očiju uperenih ravno ispred sebe. Nekako ispršen. Usta je stiskao kao da u njih gura neizgovorene riječi. Čelo mu se mrštilo. Pretvarao se da nas ne vidi. Promarširao je pokraj nas poput kakvog stroja, sasvim ravno, kao po zamišljenoj crti. Ispred šanka se okrenuo, uputio natrag. Opet ravno. Opet poput stroja. Nismo vidjeli kad je otvorio vrata, jednostavno je kroz njih prošao. Kao da ga nema.

Razmišljala sam: to mišićavo biće bilo je slabog karaktera. Svu odgovornost prebacilo je na Pinokia. Pinokio uopće nije bio slab. Stoički je trpio naše svakodnevno prisustvo. Svakodnevni pritisak na svoje jedno tijelo! Pinokio je samo izgledao slab. Kao što se Satir izvana činio odlučnim; jakim; sigurnim. Bilo je zanimljivo promatrati tu podvalu prirode koja je slabost izvana opskrbila snagom; a snagu slabošću. Valjda radi ravnoteže.

Isplativši mi režije Pinokio me zatraži svoje stvari. Osobito su ga brinuli njegovi noževi i zdjela.

Još ih otplaćujem! - rekao je za zdjelu.

«ORADA»

ZBIRKA PRIČA
AGM, Zagreb, 2001.

Marina Šur-Puhlovski

Stvari ćeš dobiti - rekoh mu - kad mi platiš stanarinu.
Ukupno tri stanarine!
Hrabro je šutio.

- Kako si djeci mogla zaplijeniti stvari? - predbacivala mi je majka. Njena prijateljica je svom podstanaru zaplijenila zimski kaput, naravno, u ime duga. Kad je došla zima majka mu ga je otkupila! Bila je puna razumijevanja i za "siromaha Turčina".... Neka mu to bude pouka! - rekla sam, bez milosti. - Oštetili su me za stanarinu! Uzeli mi vrijeme! - Ni u klubu - sine mi - nismo sjedili badava. Pitala sam se da li mu je Satir dao dio novca? Vjerojatno nije. Prijateljstvo se razbilo na nestvarnom kućanstvu! Ceh zablude platio je Pinokio, budući je jedini imao karakter. Satir ga nije imao. Zato se izmigoljio...

Pinokiovu odjeću, hlače, vestu, košulje, kravatu - naizgled kvalitetna, inozemna roba - dala sam Adamu. Stvari iz kućanstva uzela sam sebi. Gotovo radosno. Osobito sam se veselila onoj zdjeli s duplim dnom... Radovala sam se prerano! Sjajni noževi raspucali su se na oštricama... Lonac se rascijepio na svom duplom dnu... Na stolnjacima su se otvorile rupe... I njegova roba na Adamu uskoro se otrcala... Sve je bilo loše kvalitete! Ostale su mi samo one raznobojne tkanine za koje se i danas pitam čemu bi mi mogle poslužiti?

Priča treba biti objavljena u zbirci »Orada«, biblioteke «POP», Sime Mraovića.